

ШЛЯХ ВІД БЕЗСІМЕЙНОСТІ ДО СІМЕЙНОСТІ НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ Г. МАЛО «БЕЗ СІМ'Ї»

Кушнір Ірина Богданівна,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри світової літератури

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: 0000-0001-5812-2543

У статті акцентовано на важливості дитинства як окремого етапу в формуванні особистості та літературі дидактичного спрямування для дітей. Вказано, що повноцінна особистість не може сформуватися у ситуації безсімейності (що має бути подолана через набуття і прийняття у сімейність як Ми, причому сімейність може бути і не біологічною) на прикладі перепрочитання роману Г. Мало «Без сім'ї». Відзначено перевагу розробки автором образу батька над материнським. Встановлено, що конструювання позитивного образу батька здійснено автором комплексно через його складові з різних персонажів, що виконують функцію батька з виділеними маркерами мудрості, працелюбності, знання, досвід, професійності. Проаналізовано шлях персонажа Ремі, що став образом ідеальної долі сироти без сирітства через включеність у сімейність-не-біологічну від початку роману, аж до віднайдення матері; через сприйняття батьківства-не-біологічного, але дієвого для формування його позитивного ідеалу батька. Змодельована Г. Мало система вартісних координат дитини є беззаперечна: любов, взаємодопомога, сімейність, радість дитинства. Можемо ствердити, що загострюючи увагу на подоланні несправедливості світу персонажем, його руху до дитинства у сім'ї, свідомо заперечуючи оманливо декларований назвою роману концепт «без сім'ї», автор послідовно доводить, що Ремі заслуговує на щастя сімейності, і слугує позитивним дидактичним прикладом. Незважаючи на всі мелодраматично складні перипетії долі модус радості дитинства у цьому романі є домінуючим. Звідси можемо ствердити, що роман «Без сім'ї» Г. Мало ілюструє парадигму дитинства-як-радості. Бачимо потребу осмисленого прочитання роману Г. Мало «Без сім'ї» як твору про дітей для дітей і дорослих через концепт радості дитинства та залученості до додаткової програми читання для школярів.

Ключові слова: образ батька, образ матері, дитинство, безсімейність/сімейність, дитинство-як-радість-наперекір-усьому, роман.

Kushnir Iryna. The way from familylessness to familyhood on the example on H. Malot's novel "Without Family"

The article focuses on the importance of childhood as a separate stage in the formation of personality and didactic literature for children. It has been indicated that a full-fledged personality cannot be formed in a situation of familylessness (which must be overcome through the acquisition and acceptance into the family as We, and the family may not be biological as well) on the example of re-reading of the novel "Without a Family" by H. Malot. The advantage of the author's development of the father's image over the mother's has been stated. The author constructed a positive image of the father in a comprehensive manner through its components from different characters who perform the function of the father with the highlighted markers of wisdom, diligence, knowledge, experience and professionalism. The way of the main character Remy, who became an image of the ideal fate of an orphan without orphanhood through his inclusion in a non-biological family from the beginning of the novel, has been analyzed through the acceptance of non-biological fatherhood, but effective in shaping his positive ideal of a father. The system of value coordinates of the child modelled by H. Malot is indisputable: love, mutual assistance, family and the joy of childhood. It has been underlined that by focusing on the character's overcoming the injustice of the world, his movement towards childhood in a family, the author deliberately denied the concept of 'without a family' deceptively declared by the title of the novel. H. Malot consistently proved that Remy deserves the happiness of familyhood and serves as a positive didactic example for children as readers. Despite all the melodramatically complex twists and turns of fate, the modus operandi of childhood joy is dominant in this novel. It has been stated that H. Malot's novel "Without Family" illustrates the paradigm of childhood-as-joy-despite-anything.

Key words: image of the father; image of the mother; childhood, familylessness/familyhood, childhood-as-joy-despite-anything, novel.

Вступ. У статті пропонуємо нове прочитання роману Гектора Мало «Без сім'ї» ("Sans famille", 1878), яке позбавлене ідеологічних нашарувань радянського літературознавства, що, до прикладу, відображене у післямові до українського перекладу С. Пінчука [1]. Поетологічний аналіз тексту роману має на меті вивчити як відбувається формування ідентичності Ремі-сироти та особливості конструювання позитивного образу батька, визначити його маркери у контексті набуття головним персонажем сімейності. Сучасний метамодерністичний підхід до цього тексту доповнить науковий дискурс дитячої літератури. **Актуальність** дослідження – акцентування на вічних цінностях сім'ї, дружби, любові до

ближнього, що є базовими для метамодернізму. Історії такого плану з дидактичним компонентом про нелегке дитинство на шляху формування особистості, про сиріт зокрема ((Том Соєр і Гек Фінн М. Твена чи персонажі Ч. Діккенса) і підлітків, до прикладу – Лілі та Марсея з роману М. Паньоля «Замок моєї матері» та ін.) складають золотий фонд світової дитячої літератури. Звідси завданнями визначені наступні: вивчити процес формування ідентичності Ремі; прослідкувати як персонаж-дитина вибудовує свій світ від Я (позасімейність) до Ми (набути і далі віднайдена сімейність), демонструючи у процесі руху до сімейності дитячу справжність та позитивний ідеал (у традиції мелодраматичного реа-

лізму Г. Мало); проаналізувати образ матері та особливості конструювання образу батька.

Процес набуття сімейності на прикладі Ремі реалізується через жанр пригодницького роману (роману-подорожі) та роману-виховання у зазначеному творі Г. Мало. Причому позиція автора чітко декларована: сімейність набувається через прийняття у Ми як свого, де особи батька та матері є визначальними. Роман має у назві концепт «без сім'ї», що послідовно заперечується у цьому творі. Розглядаємо персонажа Ремі як спрощене мелодраматичне Я, оскільки це роман з чітко вираженими романтично-мелодраматичними засадами формування персонажів у традиції реалізму кін. XIX ст. Безсімейність та потреба її подолання окреслює прагнення дитини для набуття ідентичності через інтеграцію у Ми як сім'я. Розглядаємо дитинство-як-радість як вихідну точку формування повноцінної особистості дитини, де сімейність є важливою умовою для цього.

Матеріали та методологія. У нашій розвідці опираємося на дослідження метамодернізму (Л. Мацевко-Бекерська, Т. Лютий, В. Мірошніченко, В. Пахаренко [2], Т. Качак, І. Петрова [3] та ін.) та концепцію «нарративу радості» у прозі про / для дітей Р. Кохан [4], на статтю З. Бучахед про образ матері [5]. Об'єктом дослідження став роман Г. Мало «Без сім'ї» в українському перекладі С. Пінчука [1]. Маємо цікаві ілюстрації (А. Нечипоренко) – це малюнки ідеально-гарного хлопчика, для підсилення дохудожньої емоційності тексту для реципієнта. Горизонт очікувань читача буде виправданий, оскільки роман має щасливе закінчення: Ремі знайде матір. Невипадково останні рядки роману про формування сім'ї Ремі та Лізи, народження сина Маттіа завершують цю історію. Для досягнення поставленої мети та завдань нами застосовано контекстуальний аналіз тексту роману «Без сім'ї» (для вивчення його місця у та поза його історико-літературною добою); метод рецептивної естетики (для визначення підходу до сприйняття закладеного дидактизму у романі); концептуальний аналіз (для розгляду послідовного заперечення концепту «без сім'ї» та засобів руху від безсімейності до її набуття, та ролі сімейності для формування ідентичності Ремі при інтеграції у сімейність Ми); задіяний асоціативний аналіз (негативні конотації зі словом сирітство).

Результати. Конструювання світу дитинства Г. Мало відбувається через образ Ремі, який вражає чистотою та емоційністю, декларуючи свій статус із перших рядків роману: «Я – знайда. Але до восьми років я цього не знав: я думав, що в мене, як в інших дітей, є мати, бо коли я плавав, якась жінка ніжно пригортала й заспокоювала мене, і сльози мої одразу висихали» [1, с. 6]. Так автор означає трагічні координати світу дитинства Ремі: перші рядки роману акцентують трагічну долю дитини-сироти, що є позачасовою проблемою. Трагізм наростає з наступними абзацами, де найближчими для дитини стають корова та прийомна мати: «Коли мене заставляла гроза, як я пас нашу корову десь на пустирі, вона вибігала мені назустріч і, силкуючись захистити від дощу, турботливо накривала мені голову й плечі

пеленою своєї вовняної спідниці. <...> Я мав її за матір, бо вона була така лагідна й добра, так турбувалася за мене; навіть бурчала – і то з великою ніжністю» [1, с. 6]. Відзначимо майстерність Г. Мало як письменника-психолога і педагога, що відразу залучає читача-реципієнта в емоційну сферу як співпереживача трагічної долі Ремі. Конструювання оповіді від імені персонажа як оповідача свого складного дитинства викликає довіру та співчуття, роман набуває рис псевдо-мемуаристики та роману-сповіді. Активувачи таким чином емоційну свідомість читача-реципієнта та його емпатію до персонажа-сироти, постать Ремі-дитини стає втіленням проблеми сирітства, бідності і дитинства-як-радість-наперекір-усьому: через подолання всіх перешкод задля включеності у сімейність. Автор надалі виправдає горизонт читачьких очікувань, бо у його баченні не може бути інакше, і доля Ремі завершиться казково-добре. Лінійність сюжету, хоча і з різними перипетіями, веде до цього кінця: рух від «без сім'ї» до «у сім'ї» постає єдино правильним з естетичної позиції Г. Мало (зауважимо її актуальність незалежно від культурно-історичної доби написання цього роману).

Оскільки сімейність реалізується за допомогою двох головних людей у житті дитини, звернемося до аналізу ідеї материнства у цьому романі. Матінка Барберен переймає на себе функцію матері, автор показує її любов до Ремі як до рідної дитини: «Але матінка Барберен приготувала мені сюрприз. Дарма що не любила позичати, вона попросила в однієї сусідки миску молока, в іншій грудку масла. Коли я опівдні прийшов додому, то побачив, що вона сипле борошно у велику макітру» [1, с. 9]. На свято Стрітіння (Масниця) вона хоче потішити Ремі млинцями, а він не нагадує їй про це, щоб не засмутити через відсутність грошей: «Але ти – добрий хлопчик, і не хочеш мені сказати, що сьогодні масниця, коли печуть млинці та оладки. А що в нас немає ні масла,

ні молока, то ти боїшся мене засмутити» [1, с. 10]. Це приклад емоційно-яскравого вияву взаємної любові матері та сина. Констатуємо, що від початку роману концепт безсімейності заперечується материнською любов'ю, так Ремі успішно долає безсімейність будучи любленою дитиною-знайдою для цієї жінки. «La relation mère/enfant dans le roman est totalement idéalisée» [5], – погоджуємося з твердженням З. Бушахед, що називає ідеалізованою лінію стосунків матір – дитина. Особа матері – це захисниця дитинства у наведеному вище прикладі та й надалі у романі. Інше негативно забарвлене трактування матері (мачуха і т. д.) не є прийнятним для Г. Мало у вибудовуванні координат дитинства.

Більш цікаво у цьому романі конструюється образ батька та розвивається ідея батьківства. Першим названим батьком для Ремі стає пан Баберен. Його ставлення до хлопчика прочитуємо з першого речення другого розділу: «Я підійшов, щоб обняти його, але він зупинив мене костуром» [1, с. 11]. Цей персонаж-батько створений у традиції романтично-мелодраматичного негативного персонажа, і, відповідно, Ремі не може сприйняти його як батька, доносячи читачеві-реципієнту відштов-

хування любові від дитини як ідею заперечення батьківства. Деталізовані та однозначні персонажі роману увиразнюють чіткість цінностей у баченні дитини: зло – добро, батько – не-батько. Звідси однозначність прочитання образів сироти, батька, матері є дуже важлива для реципієнта-дитини, зрозумілість є позитивною ознакою роману. Сцена відкриття правди про Ремі як про дитину-знайду увиразнює рушії до дії у пана Барберена та розкриває почуття до дитини матінки Барберен: «Мабуть, мені слід було давно розповісти тобі правду. Але ж я любила тебе як рідного, і тяжко було мені признатися, що я тобі не мати. <...> Отже, матінка Барберен, така добра й лагідна, – не рідна моя мати? Але яка ж тоді моя справжня мати? Ще краща, ще лагідніша? Ні, це неможливо! Але я добре зрозумів і відчув, що рідний батько не міг бути такий жорстокий, як Барберен; він не дивився б на мене таким лихим поглядом, не відпихав би костуром» [1, с. 16].

Страх Ремі бути дитиною з притулку вводить проблему життя сиріт: «на шиї в кожного з них висіла свинцева бляха з номером, були вони погано вдягнені, брудні, з них насміхалися, били їх. Я не хотів бути таким, як ті діти, не хотів носити на шиї бляху з номером, не хотів, щоб за мною бігли й кричали: Притулок!» [1, с. 17].

Серед лейтмотивів роману – вдячність хлопчика матері і надалі всім, хто приймає його у Ми сімейності. Замість проданої корови Ремі посадив мамі земляні груші: «В цій частині городцю я посадив земляні груші; мені сказали, що вони смачніші за картоплю. <...> Як здивується матінка, як зрадіє! Адже замість картоплі, котра нам давно вже набридла, буде у нас смачна страва, і матінка не сумуватиме так за нашою бідною Рудою. А хто винайшов цю нову страву? Я, Ремі!» [1, с. 27].

Навіть якщо на перший погляд Віталіс постає як негативний персонаж (купівля Ремі), то впродовж роману він розкривається як власне батько, як той, хто попередає життєву мудрість синові: «Зрозумій, хлопче: життя – це жорстока боротьба, і не завжди доводиться чинити так, як бажається» [1, с. 31]. Перший вияв власне батьківської турботи маємо, коли Віталіс дає змоклому хлопчикові свій сухий одяг, щоб він зігрівся: «В мені нема великого запасу одягу, та ось тобі сорочка й жилет. Зніми все мокре й надягни оце. Тоді зарийся в сіно. Не зогледишся, як зігрієшся й заснеш» [1, с. 34]. Надалі Віталіс купує одяг дитині: куртку, штани, фетровий капелюх, і це впливає на зміну думки про нього Ремі: «Безперечно, Віталіс – найкраща людина в світі, найщедріша й найбагатша» [1, с. 32]. Поглиблюючи аналіз образу Віталіса, звернемо увагу на не випадковість його імені-псевдоніму як втілення сили та жаги до життя («Son prénom est dérivé de la vitalité, c'est que signifie « la force de vie ». À l'origine il s'appelle Carlo Balzani» [5].) Віталіс як батько увиразнюється через поради Ремі: «Роби якнайкраще все, що маєш робити. В житті це найважливіше!» [1, с. 38]; «Нерозумно глузувати з людини, яка чогось не знає» [1, с. 44]; «У житті людини бувають хвилини, коли вона особливо гостро відчуває відданість і дружбу, і це зворушує її до краю.

Коли все гаразд, не думаєш про тих, хто йде з тобою поряд. А коли тобі кепсько, коли доля відвернулася від тебе, а надто коли ти вже старий і тобі немає на що сподіватися, – тоді відчуваєш потребу опертися на тих, хто стоїть біля тебе» [1, с. 99]. Надалі концепт безсімейності заперечується сильним образом набутого батька-Віталіса. Він захищає Ремі від поліцейського, що хоче вдарити дитину. Поступово Ремі починає любити його: «Рідний батько не дбає так про свою дитину, як дбав він про мене. Віталіс навчив мене читати, писати, рахувати, співати. Коли було холодно, він віддавав мені свою ковдру, а в спеку брав собі частину мого вантажу. За столом чи, точніше, під час їди, бо ми не часто обідали за столом, Віталіс ніколи не брав собі кращого шматка, а завжди ділив порівну добрі й погані. Щоправда, він, бувало, й наминав мені вуха чи відважував запотиличника, але я не ображався, пам'ятаючи його турботу, щире слово і чулисть. Одне слово, він любив мене, і я його любив» [1, с. 51]. Любов дитини долає безсімейність. І любов як визнання особи батька стає визначальною рисою формування образу батька.

Іншим прикладом дитинства-як-радості-наперекір-усьому стає образ Артура, прикутого хворобою до ліжка сина пані Мілліган, яка поширає свою материнську любов на всіх дітей, не знаючи, що Ремі виявиться її сином. Для Ремі світ його дитинства з набутим батьком залишається неповним у порівнянні з родиною Мілліганів, де центром є мати. «Скільки разів, дивлячись на блідого й хворого Артура, прикутого до дошки, я, сповнений сил і здоров'я, заздри́в йому... Я заздри́в не недостатку, що його оточував, ні, я заздри́в йому, бо він мав матір» [1, с. 72].

Вибір Віталіса забрати Ремі з-під опіки пані Мілліган видається егоїстичним спочатку, проте у його суті – сприяти розвитку Ремі як особистості, а не служника. Віталіс усвідомлює взятую відповідальність за дитину і постає як зразок батьківства: «В той день, коли я відмовився віддати тебе тій благородній жінці, котра хотіла піклуватися про тебе, як про рідного сина, я заприсягся, що виховаю тебе сам» [1, с. 100]; «Ти ставатимеш чимдалі більшим і розумнішим. Я навчу тебе багато чого і зроблю людиною. Я це пообіцяв пані Мілліган, і я дотримаю обіцянки. Тому я й почав навчати тебе англійської мови» [1, с. 101]. Проблема безсімейності незважаючи на «батька» Віталіса не знімається, оскільки сімейність для Ремі постає як набуття сімейної ідентичності, інакше він надалі почуватиметься іншим: «Невже я ніколи не матиму когось, кого б міг любити все життя? Адже я полюбив Віталіса, як рідного батька. Невже я ніколи не матиму батька? Невже не матиму сім'ї, ні до кого мені буде прихилитися в цьому світі?...» [1, с. 101].

Дитинство Ремі більш чітко окреслюється у контрасті з дитинством-як-радості-наперекір-усьому на прикладі долі вуличної дитини Маттіа, що працює на Граффолі. «В Парижі нас поділили: сильніших послали працювати пічниками й сажотрусами, а слабших, які не могли працювати, примусили співати й грати на вулицях. Невесело, коли тебе вдома б'ють палицею, але ще сумніше,

коли тебе на вулиці привселюдно ганять...» [1, с. 107], де мрією цього хлопчика є потрапити у лікарню, бо там ставляться до хворих лагідно. Викриття бізнесу на сирітстві відповідає традиції соціального реалістичного роману Г. Мало: «Ces personnages, avant tout sont symboliques, représentatifs de faits présents dans la société de l'époque : enfants-acrobates, enfants-vagabonds, enfants-orphelins, enfants-aventuriers, etc» [5].

Надія Ремі на віднайдення сімейності на прикладі родини квітникаря Акена стає повністю виправданою: «Сім'я! У мене буде сім'я! Скільки разів ця моя мрія розвивалась прахом! Матінка Барберен, пані Мілліган, Віталіс – усі, один по одному, пішли від мене. Становище моє було жакхливе» [1, с. 128]. «Відчуття рівності – це велика полегкість у праці. А головне – я знайшов те, що, здавалося, втратив навіки – сім'ю. Я не був більше самотнім, я не був знайдою. Я мав ліжко, мав місце за столом, за яким збиралася вся сім'я» [1, с. 135]. У черговий раз концепт «без сім'ї» заперечений. На прикладі дочки квітникаря Ліззі маємо інший вияв дитинства-як-радіст-наперекір-усьому, що зумовлене її фізичним недоліком німоти. Еньєтта, старша дочка Акена, перебрала функції матері родини – розглядаємо як вияв іншого прикладу дитинства-як-не-радіст. «Її звикли мати за служницю, з якою нема чого церемонитись, бо вона була слухняна, покірна й лагідна на вдачу» [1, с. 130].

Названий брат Алексіс-відкатник у шахті – приклад трудового дитинства-як-не-радіст. Він стає узагальненим образом малолітніх шахтарів. Доля шахтарів підсилюється у епізоді зустрічі з божевільною жінкою, всі діти якої загинули у шахті, і вона запевняє молодшого сина, що не відпустить його туди на смерть. Ремі за час праці у шахті показує труднощі таких малолітніх шахтарів: «години, протягом яких я пхав вагонетку по темних галереях, здавалися мені важкими й сумними. Я не бачив іншого світла, крім світла своєї лампочки, не чув інших звуків, крім далекого гуркоту вагонеток, хлопотіння струмка під ногами та вибухів, що глухо лунали у тиші» [1, с. 170].

Гаспар-шахтар бере на себе функцію батька, навчаючи Ремі працелюбства: «Працювати краще, ніж блукати по великих шляхах» [1, с. 173]. Шахтар-«учитель» теж виступає як батько, надихає Ремі вчитися, його знання рятують шахтарів під час затоплення шахти: «Кінець кінцем я став потроху розуміти те, що мене дуже дивувало і здавалося незбагненим» [1, с. 180], і далі батьківство як прийняття Ремі за свого і включеність у Ми: «Дядько Гаспар і особливо «вчитель» полюбили мене як рідного сина» [1, с. 213].

На прикладі образу Маттіа узагальнена доля обдарованої дитини-музиканта, теж вияв дитинства-як-радіст-наперекір-усьому: «Маттіа міг прожити і без мене, міг заробити собі на життя. Він мав неабиякий хист до гри на музичних інструментах, до співу, танців; мав він і акторський талант. До того ж, своєю усмішкою, лагідним поглядом, своїм відкритим обличчям він зворушував навіть найчерствіші серця» [1, с. 214]. Тема миття розкривається на прикладі Віталіса, що втратив голос,

перукаря Елінасу («Не думай, що раз я перукар, то не годен тебе вчити. Треба ж із чогось жити. От я й живу із бритви та ножиць...» [1, с. 220]) та хлопчика-музиканта Маттіа.

Покупка корови для матінки Барберен є виявом лейтмотиву вдячності. Село залишилося топосом дитинства-як-радіст: «Я не хотів повертатися до своєї матінки з порожніми руками. Адже вона була такою доброю до свого маленького Ремі, хлопчика-знайди! І я подумав: куплю-но я їй корову, яка замінила б Руду» [1, с. 241].

Важливою ознакою сімейності є емоційна задіяність у Ми, що сприймається на відчуттєво-емоційному рівні Ремі, тому він констатує «несправжність родини» Дрісколів, і хлопчик спантеличений: «Не відчувати ніякої радіст від того, що нарешті бачиш свою сім'ю! В мене є батько, мати, брати, сестри, в мене є дідусь. Я – з ними, і я – байдужий?!» [1, с. 296]. Емоційне розчарування у сімейності підводить до думки про її несправжність: «Отож з усієї моєї сім'ї, про зустріч з якою я так мріяв, одна тільки Кет дозволяла себе любити. <...> Яке розчарування!» [1, с. 296]. Нарешті Ремі віднаходить матір через впізнання дитячого одягу, і проблема безсімейності вирішується (на нашу думку, маємо казково-мелодраматичне закінчення роману, проте історія про сиріт не може мати іншого закінчення задля формування позитивного посилю про сімейність як важливу цінність – така позиція письменника).

Проблема сирітства загалом, боротьба за виживання дитини-сироти, у очах якої світ набуває двох чітких полюсів: добро або зло – це важливі проблеми, яких торкається Г. Мало, залишаються позачасовими й актуальними. Роман «Без сім'ї» пропагує емпатію, любов до ближнього, дбайливе ставлення до тварин на прикладі корови та собак Віталіса, родинні цінності на узагальненому прикладі долі Ремі. Цей твір – про шлях набуття ідентичності дитини-сироти, бо дитинство є важливим етапом для формування самобутності людини (за твердженням Р. Кохан «Не етап на шляху формування дорослої (читати – довершеної емоційно, освіченої, зрілої, досвідченої, сформованої) свідомості, а цілком самодостатній, причому особливо важливий прояв існування людської особистості, сповнений буттєвої значимості/доленосності, а, відтак, відповідальності за подальше крокування сходинками само-буттєвості» [4, с. 71]

Висновки. На прикладі аналізу роману Г. Мало «Без сім'ї» доведено, що дитинство – окремий та важливий етап у формуванні особистості людини. Повноцінна особистість не може сформуватися у ситуації безсімейності (що має бути подолана через набуття і прийняття у сімейність як Ми, причому сімейність може бути і не біологічною).

Констатуємо, що при безперечній смисловій значущості образу батька персонаж виховує також і сам себе шляхом набуття досвіду через «пригоди», мандруючи до своєї сімейності і дитинства-як-радіст-наперекір-усьому. Для Ремі як персонажа пригодницького роману-виховання шлях до сімейності постає як спосіб буття.

Ідея материнства є від початку є позитивно-однозначна: вона реалізована через люблячу матінку Барберен і пані Мілліган. Конструювання образу батька здійснено автором комплексно: ідеальний невідомий батько, якого Ремі не знав від народження; Віталіс, що стає названим батьком і втілює найкращі риси (сила, мудрість, життєвий досвід – так само, як і емоційну складову – любов до названого сина; він навчив основ грамотності, музиці, відкрив світ акторської професії); Жером Барберен (егоїзм та жорстокість), який є негативним полюсом образу батька; Аксен (доброта); Шахтар-учитель (знання); Гаспар (працьовитість).

У статті проаналізовано шлях персонажа Ремі від безсімейності до сімейності і констатовано, що Ремі виступає як передбачена реалізація набуття ідентичності у / через сімейність у мелодраматично-реалістичному ключі. Ремі став образом ідеальної долі сироти без сирітства через включеність у сімейність-не-біологічну від початку роману, аж до віднайдення матері, через здобуття батьківства-не-біологічного, але діє-

вого для формування його позитивного ідеалу батька. Змодельована Г. Мало система вартісних координат є беззаперечна: любов, сімейність, радість дитинства. Рух персонажа-сироти можливий тільки у єдино правильному напрямі: через подолання безсімейності до набуття сімейності і включеності у Ми задля формування особистісної ідентичності. Загострюючи увагу на подоланні несправедливості світу персонажем, його руху до дитинства у сім'ї, заперечуючи декларований назвою роману концепт «без сім'ї», автор послідовно доводить, що Ремі заслуговує на щастя сімейності, і є позитивним дидактичним прикладом. Незважаючи на всі мелодраматично складні перипетії долі, модус радості дитинства у цьому романі є домінуючим. Отож можемо ствердити, що роман «Без сім'ї» Г. Мало ілюструє парадигму дитинства-як-радість. Бачимо потребу осмисленого прочитання роману Г. Мало «Без сім'ї» як твору про дітей для дітей і дорослих через концепт радості дитинства та залученості до додаткової програми читання для школярів.

Література:

1. Мало Г. Без сім'ї. Переклад із фр. та післямова С. Пінчука. Київ: Веселка, 1980. 345 с.
2. Пахаренко В. Метамоделізм як художній напрям. *Українська мова та література*. 2021. N. 7–8. С. 56–68. URL: <http://surl.li/mtymc> (дата звернення 10.02.2025).
3. Петрова І. В. Метамоделізм як культурологічна концепція. *Питання культурології*. 2020 (36). С.14–23. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.36.2020.221039> (дата звернення 10.02.2025).
4. Кохан Р. А. Іманентна якість дитини у формуванні метамодерного горизонту у романі Ю. Гордера «Донька директора цирку». *Львівський філологічний часопис*. 2024 (15). С. 66–73. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/philology/article/view/2751> (дата звернення 10.02.2025).
5. Bouchahed Z. La quête de la mère dans Sans famille d'Hector Malot. 2019/2020. URL: <https://dspace.univ-guelma.dz ›M841.395.pdf> (дата звернення 10.02.2025).

References:

1. Malot, H. (1980) Bez simi. [Without Family]. Pereklad iz frantsuzkoi i pisliamova S. Pinchuka [Afterwords and translated from French by S. Pinchuk]. Kyiv: Veselka. [Kyiv. Ed. Veselka]. Translated from French into Ukrainian by S. Pinchuk. 345p. [in Ukrainian]
2. Pakhareno, V. (2021). Metamodernizm yak khudozhnii napriam. [Metamodernism as an artistic movement]. *Ukrainska mova ta literature* [Ukrainian language and literature]. Iss. 7–8. Pp. 56–68. URL: <http://surl.li/mtymc> [in Ukrainian].
3. Petrova, I. V. (2020). Metamodernizm yak kulturolohichna kontseptsiiia.[Metamodernism as a cultural concept]. *Pytannia kulturolohi. [Cultural studies issues]*. Iss. 36. Pp.14–23. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.36.2020.221039> [in Ukrainian].
4. Kokhan, R. A. (2024) Imanentna yakist dytyny u formuvanni metamodernoho horyzontu u romani Yu. Gordera «Donka dyrektora tsyrku». [The Immanent Quality of the Child in the Formation of the Metamodern Horizon in Yuri Gorder's Daughter of the Circus Director]. *Lvivskyi filolohichnyi chasopys*. [Lviv Philological Journal]. Iss.15, Pp. 66–73. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/philology/article/view/2751> [in Ukrainian].
5. Bouchahed, Z. (2019/2020) La quête de la mère dans Sans famille d'Hector Malot. URL: <https://dspace.univ-guelma.dz ›M841.395.pdf> [in French].